

мультиценічних процесів, що відбуваються в культурі другої половини ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Акимов В. В.* Леонид Утесов. – М. : Олимп, Аст, 1999. – 144 с.
2. *Клитин С.* История искусства эстрады. – Спб. : Санкт-Петербургская государственная академия театрального искусства, 2008. – 448 с.
3. *Легенький Ю. Г.* Культурология изображения (опыт композиционного синтеза). – Киев : ГАЛПУ, 1995. – 412 с.
4. *Сапожник О. В.* Антология української популярної естрадної музики. – К. : ДАККіМ. – Ч.І. – 2003. – 154 с.
5. *Хренов Н. А.* Зрелища в эпоху восстания масс. – М. : Наука, 2006. – 646 с.

Калужская В. А. Сценический образ эстрады в начале ХХ века.

В статье определяется специфика формирования эстрадного искусства в пространстве массовой культуры и ее генеалогическом измерении. Массовая культура характеризуется в измерении тоталитаризма и постмодернизма.

Ключевые слова: массовая культура, тоталитаризм, постмодернизм, эстрада.

Kaluzhska V. O. Stage image of variety in the early XX century.

The article defines the specific character of formation of variety art in mass culture and its genealogical aspect. Mass culture is described in the context of totalitarianism and postmodernism.

Keywords: mass culture, totalitarianism, postmodernism, variety.

Старовойт О. В.

ПРИРОДА ЛЮДИНИ ЯК ТВОРЦЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Для кожної людини культура є насамперед предметним світом олюдненої природи. Але водночас вона також – продукт людської творчості. Як спосіб збереження власної ідентичності творення культури є буттям ціннісно-змістового універсуму людини. Тому як творцеві культури їй притаманні різні фундаментальні риси, які розгортаються в площині не тільки соціокультурних аспектів життєвого шляху, але й індивідуальної історії. А осердям особистості як творця культури виявляється світогляд з його здатністю до вдосконалення та збагачення духовно-культурними здобутками

людства: знаннями, ідеалами, цінностями тощо. Вагоме місце в такому збагаченні посідає інноваційна культура з притаманними їй акмецільовими стратегіями самовдосконалення особистості.

Ключові слова: культура, культуротворення, культуротворчість, інноваційна культура.

Насамперед варто визначити загальні характеристики людини як особистості – творця культури. Завдяки перетворювальному впливові людини на світ виникає так звана друга природа, культура як предметний світ олюдненої природи. Культура є реалізацією людської творчості й волі. Звідси випливає розмаїття форм культурного розвитку. Однак культура є закріпленою в тих символічних формах, які кожне покоління отримує у спадок від попередніх. Надіндивідуальна логіка культури не залежить від бажання окремої людини; справедливо буде сказати, що й культура творить людину. Проте слід урахувати, що культура сама є продуктом людської творчості: через неї людина відкриває, змінює світ і саму себе. Людина є творцем, і лише через це – витвором культури.

Становлення проблемного поля культурології складають роботи таких вчених, як Ф. Бекон, Р. Декарт, Т. Гоббс, Л.А. Коменський, Дж. Віко, М.Ф. Вольтер, М.Ж. Кондорсе, Ж.-Ж.Руссо, Ш. Монтеск'є. Культурологічна концепція Й.Г. Гердера. Еволюціоністські концепції культури – Л. Морган, Е. Тайлор, Г. Спенсер, Дж. Фрезер. Соціологічний (М. Вебер, П. Сорокін, Г. Маркузе, Т. Адорно), аксіологічний (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт), антропологічний (Л. Уайт, М. Мід), діалогічний (В. Біблер, М. Бахтін) напрями в культурології.

Метою статті є розкриття природи людини як творця інноваційної культури.

Зустріч між онтологічними змістами життів суб'єктів стає необхідною умовою життя людини, її діяльності як творця культури, носія свободи. І лише надалі, коли вона вже пізнала досвід відношення, відчула, що інша людина може стати для неї самим сенсом буття, побачила через зв'язок «Я-Ти» цей сенс, вона вже здатна заглиблюватись у світ об'єктів, тепер уже наповнюючи їх смыслом і мірою власної духовності. Людське «Я», яке сформоване спілкуванням, такий спосіб творення (творення через відношення) переносить на світ, вміє «розмовляти» зі світом, вміє «запалювати» його собою. Творчість завжди пов'язана зі зміною смислу і не може стати суто матеріальною силою [2]. Саме такий підхід дає змогу

розкрити фундаментальну роль людської особистості як творця культури.

Поняття культури позначає універсальне ставлення людини до світу, через яке людина створює світ і саму себе. Вивчаючи різні культури, ми відкриваємо для себе інші людські світи, в яких люди й жили, і усвідомлювали себе інакше, ніж ми. Кожна культура є способом творчої самореалізації людини. Тому осягнення інших культур збагачує нас не тільки знанням, але й творчим досвідом [8, 85].

Дослідники визначають основні напрями, у яких виявляє себе культура:

- культура ставлення і культура саморегуляції, єдність яких утворює культуру особистості;
- культура інтелектуальної діяльності і культура предметної діяльності, що в сукупності становлять культуру діяльності;
- культура поведінки і культура спілкування, які представляють культуру соціальної взаємодії [7, 35].

Будь-яка діяльність, практична чи теоретична, матеріальна чи духовна, окрім творчого аспекту, містить аспект функціонування, тобто засвоєння культури. Творення культури – це екзистенційно-антропологічний фундамент культуротворчості як «культури, що живе», триває, «як діяльності, що її сутнісно творить індивід, яка виводить його у справжнє буття напруженням свідомості, волі і відчуття» [1, 47-48].

Культуротворення – це не лише привнесення у світ «принципової новизни», а й підтримка наявного буття світу культури, а також особової структури людини. Культуротворення – це спосіб зберегти особову ідентичність за допомогою засвоєння та трансформації культурних форм і оволодіння створеними раніше культурними смислами (інтеріоризація, відкриття їх «для себе»); це тотожний особовому саморозвитку процес перетворення власного життя на буття-в-культурі. Культуротворчість постає як процесуальне буття ціннісно-змістового універсуму, що складає предмет онтології культури. Для чіткого визначення культуротворчості як категорії застосовують її формалізацію, що має принаймні два аспекти – явище (рефлексії культуротворчого процесу, форми, свободи, діалогу, діяльності, функції) та зміст цього явища. Такий підхід, на думку Г. Герасимович, найбільш повно розкриває культуротворче буття [4, 150].

В. Леонтєва визначає феномен культуротворчої сутності людини як творчий процес втілення фундаментальної властивості, що закладає

онтологію «специфічно людської» можливості осмислення картини світу й утвердження самої себе в ньому. Дослідниця визначає культуротворчість як реалізований у виконанні людини процес креації та буття культури, її збереження й удосконалення; як продукування культурних явищ, кожне з яких становить конкретну єдність культурних смислів, що виявляють себе через афірмацію (утвердження) і культурні форми [10, 44]. Такий підхід ґрунтується на розумінні культури як свідомої творчої діяльності людини, що призводить до усвідомлення людського світу, світу смислів та цінностей [10, 6].

Сприймаючи культурні цінності й перетворюючи їх на особисте надбання, людина творить нові смисли культури, оживлюючи пасивні, протилежні творчості ціннісні досягнення попередніх поколінь [4, 150]. О. Суший вважає, що людина повною мірою може реалізуватися як культурна істота лише в тому разі, якщо спроможна зробити внесок у процес безперервного розвитку культури [1, 88-91].

Якими ж фундаментальними рисами характеризується особистість як творець культури? Серед сучасних дослідників найбільш поширеними є два підходи до визначення її специфіки. Один з них (Б. Ананьєв) полягає в аналізі процесу людського життя, його структури, вивченні соціокультурних і соціально-психологічних аспектів життєвого шляху, впливу їх на особистість. Процес життя і розвитку систематизується через події, що відбуваються як у зовнішньому середовищі, так і у внутрішньому світі, а також через події-вчинки, за допомогою яких особистість визначає своє місце у світі. У межах другого підходу (С. Рубінштейн, К. Абульханова-Славська) досліджуються різні властивості особистості в їх розвитку. Основним предметом дослідження тут є взаємодія людини зі світом, яка визначається рівнем розвитку особистості, способом побудови людиною свого життя. Життєвий шлях постає як індивідуальна історія, опосередкована життєвими циклами, як організація часу життя, реалізація життєвих стратегій [12]. На нашу думку, другий підхід є більш продуктивним для глибшого розуміння особистості як творця культури, оскільки дає змогу врахувати специфіку різних типів особистості, показати динаміку їх змін в єдності з динамікою культуротворення.

Можна погодитися з Н. Богдановою, яка вказує: в основі процесу самореалізації і самоутвердження на підставі гуманістичного ідеалу, згідно з культурними завоюваннями людства, перебуває світогляд особистості, а її «хребет» визначає система ціннісних орієнтацій особистості [3, 73]. Тому інтегральною характеристикою людської

особистості як творця культури, на нашу думку, насамперед постає розвинений світогляд, здатність до його удосконалення, до постійного збагачення духовно-культурними здобутками людства – знаннями, ідеалами, цінностями.

Розвиток світогляду людини як творця культури знаходить вияв у комплексному процесі удосконалення її загальнокультурних, професійних, особистісних якостей. Г. Пономарьова зараховує до загальнокультурних якостей особистості духовність, громадянськість, ерудицію; до професійних – знання предмету діяльності, технологічну культуру, психологічну культуру; до власне особистісних якостей – ставлення до інших людей як до суб'єктів, які розвиваються, ставлення до себе як до суб'єкта, який розвивається, культуру особистісної взаємодії [11].

Н. Богданова слушно зазначає: людська особистість не може виявити, ствердити себе, не задіюючи власні можливості у надбаннях культури. Об'єктивовані культурні здобутки постають своєрідним стимулятором творчості, благодійною основою особистісно-творчих зусиль. Найбільш адекватним виявом культури є життєтворчість людини, яка завершується розвитком, збагаченням її індивідуально-особистісних здібностей і можливостей. Найбільш істотним у культурі як історично сформованій єдності об'єктивно-предметної творчості людини та її самотворчості, на думку дослідниці, є останнє. Як у своїй історичній даності, так і в предметно-речово-смысловій сповненості культура – це насамперед єдність усієї творчості людини, представлена в її самотворчості [3, 33].

Культура як феномен особистісного буття визначає якісні показники розвиненості особистості в її цілісності, що формується на основі освоєння людиною культурного досвіду соціуму в усіх сферах життєдіяльності, знаходячи вияв у діяльності особистості і результатах цієї діяльності. Як важливий складник загальної культури, інноваційна культура виявляє себе у створенні нових можливостей для самореалізації особистості на засадах творчості. Як зазначає В. Долгова, кон'юнкція особистісної і інноваційної культур є очевидною: її визначає поступальний розвиток, здійснюваний в історичному процесі людської діяльності, що втілює прогресивні тенденції суспільного життя, відкриває нові можливості для розвитку особистості [6].

Варто наголосити, що можливості особистісної самореалізації мають охоплювати різні сфери людської діяльності. О. Козлова і Р. Миленкова підкреслюють, що інноваційна культура особистості набуває цінності тільки у тісному взаємозв'язку з іншими видами

культури – моральною культурою (на рівні регулятора прийняття інновацій), інформаційною (творення, обробка, зберігання, використання, поширення інформації), правовою (у галузі захисту інтелектуальної власності, правового забезпечення впровадження інновацій), організаційною, культурою міжособистісного спілкування [9, 35].

Тому інноваційну культуру необхідно розглядати з позиції формування особистості як духовно розвиненої людини, яка спрямує реалізацію свого інноваційного потенціалу на заходи, що дозволять гармонізувати тандем «культура – природа». Такий підхід Л. Штефан розглядає як базову основу подальшого розвитку методологічних основ формування інноваційної культури [14, 355].

Загальні характеристики людини як особистості – творця культури перебувають у центрі уваги однієї з сучасних сфер людинознавства – акмеології. Її предметом є закономірності, умови та чинники самореалізації творчого потенціалу людини (будь-якого фаху) на шляху досягнення нею (як суб'єктом діяльності) найвищих показників у діяльності й творчості [5, 39].

Інноваційна культура є однією з процесуальних складових особистісної культури і культурного розвитку. У найширшому розумінні інноваційна культура визначає усю життєдіяльність людини: матеріальне виробництво, соціально-політичні відносини, сферу духовного розвитку, побут, людські стосунки. Її акмеологічну сутність визначає те, що:

- інноваційна культура є інваріантом будь-якої сфери людського життя;
- інноваційна культура є кон'юнкцією будь-якої культури;
- інноваційна культура постає продуктом взаємодії культури та цивілізації [6].

Акмецільовими стратегіями самовдосконалення інноваційної культури особистості на етапі професіоналізації дослідники визначають орієнтації на розвиток професіоналізму, опанування методологічної, економічної, правової, технічної культури, накопичення людського капіталу. Реалізація кожної із зазначених стратегій передбачає вирішення особистістю низки взаємопов'язаних завдань:

- у професійній сфері – самоосвіта, пошук, розробка, впровадження нових технологій, індивідуалізація праці, емоційно-вольова регуляція, зміна ціннісних орієнтацій;

- у розвитку методологічної культури – розширення знань про методологічні підходи до діяльності, оволодіння технологіями дослідницької діяльності, моделювання власної наукової діяльності, систематичне аналітичне спостереження цієї діяльності, пошук зв'язків теоретичних положень з практичним досвідом, узагальнення передового професійного досвіду;

- у розвитку економічної культури – опанування засад наукової організації праці, ведення власного бюджету, розрахунок економії засобів праці, розвиток прагнення подолати споживацьку позицію, посилення власної активності, виявлення розумного ризику у вирішенні завдань, усвідомлення відповідальності за власну підготовку, ощадливе використання ресурсів праці;

- у розвитку правової культури – розширення знань сучасного законодавства, усвідомлення власних суб'єктивних прав, виконання власних обов'язків, розвиток уміння захищати ці права та обов'язки, збагачення власного юридичного досвіду, уміння працювати з нормативно-правовою документацією;

- у розвитку технічної культури – опанування комп'ютерних, інформаційних, комунікативних технологій, розширення ергономічних знань;

- у накопиченні людського капіталу – розвиток уміння навчатися, готовність вирішувати інноваційні завдання, розвиток компетентності, здатності до співробітництва, кооперації, самопізнання, апробація власних можливостей, розвиток змістовної й виконавчої самостійності [15, 291-295].

ЛІТЕРАТУРА

1. *Александрова А.* Отчуждение как форма развития культуры. – К. : Самватас, 1996. – 194 с.
2. *Бачко Н.* Деякі аспекти філософії діалогу [Електронний документ]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11729/1/3_aspektu%20filosofii.pdf.
3. *Богданова Н.* Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз: наукове видання. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 302 с.
4. *Герасимович Г.* Культуротворча сутність людини як соціальної істоти // Вісник Львівського університету. – 2010. – Вип. 13. – Серія філос. – С. 149-155.
5. *Данилова Г.* Теоретичний аналіз професіоналізму суб'єкта діяльності в контексті акмеології // Освіта і управління. – 2008. – Т. 11. – № 1. – С. 35-46.

6. Долгова В. И. Акмеологическая сущность инновационной культуры кадров государственной службы [Электронный документ]. – Режим доступа: http://www.lib.csu.ru/vch/5/1999_01/008.pdf.
7. Зимняя И. А. Общая культура человека в системе требований ГОСТа / И.А. Зимняя, Б.Н. Боденко, Т.А. Кривченко, Н.А. Морозова. – М. : ИЦПКПС, 1999. – 67 с.
8. Каріков С. А. Філософія. Розділи: Філософська антропологія, соціальна філософія, філософія культури : навчальний посібник. – Х. : НУЦЗУ, 2011. – 128 с.
9. Козлова О. Г. Соціальні трансформації: інноваційна культура особистості в мінливому світі / О.Г. Козлова, Р.В. Миленкова // Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення. Матеріали міжнародної наукової конференції 10-12 травня 2007 року. У 2 ч. – Суми : СОШПО, 2007. – Ч. 1. – С.33-36.
10. Леонтьева В. Культуротворческий процесс: основания и начала. – Х. : Консум, 2003. – 216 с.
11. Пономарьова Г. Ф. Моніторинг формування інноваційної культури педагога у ВНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.e-lib.zakdu.edu.ua/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&catid=874&sobi2Id=180092&Itemid=17.
12. Реттих С. В. Социокультурные коммуникации новых культурных смыслов [Электронный ресурс]. – Режим доступу: www.sgu.ru/files/nodes/86769/Rettih_S.V._g_Barnaul.doc.
13. Сушиї О. Культурфілософські принципи творчої діяльності людини // Філософська думка. – 2006. – № 3. – С. 88-91.
14. Штефан Л. В. Інноваційна культура як культурологічний феномен сучасності // Проблеми інженерно-педагогічної освіти / зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 22-23. – С. 354-359.
15. Шумакова О. А. Акмецелевые стратегии самосовершенствования инновационной культуры личности на этапе ее профессионализации // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2008. – Вип. 81. – С. 289-297.

Старовойт О. В. Природа человека как творца инновационной культуры.

Для каждого человека культура является прежде предметным миром очеловеченной природы. Но одновременно она также – продукт человеческого творчества. Как способ сохранения собственной идентичности создания культуры является бытием ценностно-смыслового универсума человека. Потому как создателю культуры ему присущи различные фундаментальные черты, которые разворачиваются в плоскости не только социокультурных аспектов жизненного пути, но и индивидуальной истории. А сердцевиной личности как творца культуры оказывается мировоззрение с его способностью к совершенствованию и

обогащению духовно-культурными достижениями человечества: знаниями, идеалами, ценностями и т.п. Важное место в таком обогащении занимает инновационная культура с присущими ей акмецевельными стратегиями самосовершенствования личности.

Ключевые слова: культура, культуротворение, культуротворчество, инновационная культура.

Starovoit O.V. The nature of personality as a creator of innovation culture.

For each person culture is the subject matter of the humanized nature. At the same time, it is the product of human creativity. Being the way of preserving its identity the creation of culture is the existence of the axiological universe of the person. Thus, as a creator of culture, the person has various fundamental features, developing not only in socio-cultural aspects of life, but also in individual history. The core of personality as a creator of culture is world view with ability to perfection and enrichment with spiritual and cultural achievements of humanity: knowledge, ideals, values, etc. An important role in this enrichment is played by innovation culture with its strategies of individual improvement.

Keywords: culture, creation of culture, cultural creativity, innovation culture.

Качан К. Є.

ЯВИЩЕ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО НЕОЯЗИЧНИЦТВА

У статті розглянуто феномен неоязичництва в Україні. Аналіз цього явища дозволяє зрозуміти його сутність у соціокультурному процесі нашої держави.

Ключові слова: неоязичництво, рідновірство.

Сьогодні у суспільно-політичну тканину українського соціуму поряд з християнством активно влітається нетрадиційна релігійність. Періодом стрімкого поширення новітніх рухів у нашій державі були часи перебудови, адже тодішня соціально-політична ситуація надавала можливість для формування нетрадиційної релігійної картини. Одним з проявів новітніх феноменів сучасного українського суспільства є неоязичництво, дослідження і розуміння якого є важливим в аналізі історії розвитку і впливу релігії на свідомість громадян України. Об'єктивна оцінка релігійних процесів минулого та теперішнього є невід'ємною частиною свідомості освіченої людини.

Актуальність питання виникнення та розвитку сучасного українського язичництва породжене його впливом на соціальне,